

Referat av föredrag vid Jubileumsstämman 2006

Carl-Gunnar Hagberg inleder med en återblick på luftvårdsförbundets bildande 1986 och de hotbilder om snart förestående skogsdöd, som frammanades av tidningsartiklar vid den tiden. Han nämner vilka som var aktiva vid bildandet och vilka som varit ordförande, Göran Ehrnst, Arne Ahnlund (som är närvarande vid stämman) samt han själv, som varit med från början, då som vice ordförande. Han kommer dock snart in på att Ulf Lettevall hade en avgörande betydelse för att idén om luftvårdsförbund kom upp, och därmed leder han över till utdelningen av 2006 års luftvårdspris, som ges just till Ulf Lettevall för hans del i initiativet till luftvårdsförbundets bildande.

Ulf Lettevall tackar för priset och berättar om hur tanken på luftvårdsförbund väcktes och hur förbunden i Blekinge och Kronobergs län växte fram.

Olle Westling (IVL) lyfter fram den roll som luftvårdsförbundens mätningar har haft för styrkan i argumenten i de internationella förhandlingar som lett fram till avtal om utsläppsminskningar. Naturvårdsverkets dåvarande syn på försurningen vid mitten av 80-talet hade fokus på sur nederbörd, men bl.a. Gårdsjöprojekten pekade på torrdepositionens betydelse. Luftvårdsförbundens mätningar inriktades på att fylla kunskapsbristen om denna del av nedfallet, ett behov som bl.a. länsstyrelserna insåg. Han ger en sammanfattning av de internationella luftvårdsavtal som slutits, CLTRAP och Göteborgsprotokollet. Vi har också via EU fått taktidirektiv, som återspeglas i regler om miljö kvalitetsnormer.

Resultaten av mätningarna har verifierat minskande nedfall av svavel, men visar på att skogsmarken reagerar långsamt. Vi har lärt oss mycket av mätningarna och kan nu optimera provtagningspunkterna, och beräkna kritisk belastning mer utförligt, bl.a. med riksskogstaxeringen och punkter för markgeokemi, som representerat uppemot 30 000 beräkningspunkter över Sveriges yta. Därför kan man se kvardröjande miljöproblem (försurning, övergödning) även efter miljömålshorisonten 2020. En fråga som kan vara av intresse att följa är vegetationsförändringar på grund av kvävenedfall, t.ex. att gräs tränger undan bärris i skogen. Luftvårdsarbetet i Europa kommer dock alltmer att riktas in mot direkt hälsorelaterade frågeställningar, där luftvårdsförbunden kan ha en roll.

Sture Wijk, Skogsstyrelsen; tar också utgångspunkt i 80-talets tidningsrubriker om stundande skogsdöd. Skogsbruksverksamma i Sverige gjorde studiebesök i döda skogar i Tyskland och tyckte se ig se samma tendenser i Sverige, vilket också kom fram i Riksskogstaxeringen 1984, vilket ledde till av skogsvårdsstyrelserna lade ut observationsytor, ca 5 per län för att följa utvecklingen. I och med EU-anslutningen ändrades arbetssättet 1995, med ny skadeinventering och utläggning av nya observationsytor. Här skedde samordning med luftvårdsförbunden, bl.a. med EU-bidrag som morot. Tanken var

att det skulle pågå till 2002, men förlängdes till och med 2006 i programmet Forest Focus. Det har gått in ca 2 miljoner kr per år i bidrag till krondroppsmätningar på detta sätt. I och med att ansvaret för dessa från har flyttat mellan generaldirektoraten i EU har dessa frågor nedtonats och EU-bidrag fr.o.m. 2007 blir inte aktuellt. Det kan dock finnas en öppning i Life+-bidragen, som nu planeras. Här förfogar medlemsländerna själva 80 % av bidragen, och i Sverige är det Naturvårdsverket som är ansvarigt verk. Även om huvudsyftet med bidragssystemet inte är riktat mot luftvård, kan koppling vara möjlig, genom att miljöövervakning kan intolkas i regelverket. Skogsstyrelsen är i alla fall intresserat av att fortsätta verksamheten i nedfallsstationerna, men det är distrikten som bestämmer. Eva Hallgren-Larsson på Länsstyrelsen i Jönköping har fått projekt pengar för att utreda hur obs-ytorna ska kunna användas för miljömålsuppföljningen.

Vad gäller resultat av skogsobservationerna kan man se att skadorna i gran-skog (barrförluster) har ökat, i södra Sverige från 10 till nära 20 %. För tall är inte ökningen lika tydlig och här är stora kast bl.a. på grund av Gremeniella-angrepp.

Yngve Brodin , Naturvårdsverket, redogör för mätomfattningen av luftföroreningar i landets tätorter. Där hälften av kommunerna har mätt de vanligaste parametrarna som t.ex. NO₂ någon gång, medan med ovanliga parametrar som PAH har mätts av ca 10 % av kommunerna. Partiklar eller ozon har mätts av 20-30 % av kommunerna. Man kan se att ca 20 % av kommunerna kan befaras överskrida miljö kvalitetsnormer för luft i något avseende, vanligast PM 10, NO₂ eller ozon.

Förekomst av höga halter av partiklar beräknas leda till 5 000 fall av för tidig död i Sverige. Trenden har för de flesta föroreningar varit minskande sedan början av 190-talet men sedan ca år 2000 har kurvorna planat ut och i något fall ökar halterna igen. Det kan bero på trafikökningen. Därför finns skäl att befara att vi inte får så mycket bättre luft., om inte ytterligare åtgärder vidtas. Luftvårdsförbunden ses av Naturvårdsverket som viktiga i luftvårdsarbetet.

Ola Langvall (SLU i Asa) leder exkursionen till ett stormhygge, där studier görs av koldioxidomsättningen efter avverkningen, genom intrikata mätningar av koldioxidhalt strax över marken och av luftrörelser i markens närhet.. Preliminära resultat visar på att koldioxidavgången blir stor de närmaste åren, men sedan tar tillväxten hand om koldioxiden. Han ger också en överblick av verksamheterna vid SLU:s forskningsstationer.

Per-Erik Larsson, SLU i Asa) berättar om utlakning av ämnen vid bevattning av stormtimmer. Det är främst utlakning av fosfor som kan medföra vattenvårdsproblem.